

SYNVÄRLDEN

Nr 3 2023

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Från det europeiska utbildningsprojektet oMERO, sid 10

Vandring i fjällen, sid 8

GPS-app för motion, sid 6

Ges ut i samarbete mellan Synskadades Riksförbund – SRF, Föreningen För Synrehabilitering – FFS och Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Resurscenter syn.

Redaktion:

Jan Wiklund, 0033-784 639 101
Cecilia Ekstrand (ansv.utg)
tel 08-39 91 19

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

e-post:

nyasyn@srf.nu

2023 kommer Nya Synvärlden ut med fyra nummer

Manusstopp 2023 (prel):

1/2023: 1 mars

2/2023: 1 juni

3/2023: 1 oktober

4/2023: 1 december

Tidningen kommer ut på svartskrift, läsbar pdf och doc. Adressändringar och nya prenumerationer anmäls till kansli@ffss.se.

Skicka gärna ditt bidrag – artikel eller annons – till tidningen på epost. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta ner och redigera insänt material. Annonser går givetvis in obeskurna.

Artiklarna läggs dock oftast in oredigerat och författaren ansvarar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög upplösning. Ställ in högupplöst läge på mobilen! Och skicka bilder separat, alltså inte inkopierade i ett worddokument.

Redaktionen skickar ett varmt tack till alla som medverkat med material i detta nummer!
ISSN 1401-4742

Innehåll

Inledning.....	3
Ny ledning på Rc Syn.....	3
Landet runt.....	4
Fler anmälningar om otillgängliga webbplatser behövs.....	4
Vårdprocess, register, SRF och ljuslabb på Synchefsmöte.....	5
GPS-app för motionsledsagning färdig.....	6
Ny läs-tv från LVI.....	7
Stipendier.....	7
Vandring för hälsa och livskvalitet!.....	8
Utbildning.....	10
oMERO-projektet: ny utbildning på EU nivå.....	10
Att bli syntolk.....	14
Synutblickar.....	16
ISLRR är de professionella synarbetarnas organisation.....	16
Puffar.....	17
Synexpo.....	17
Webbinarium: Med punktskriften genom skolåren.....	18
Om LVI-dagarna först i nr 23-4.....	18
Kalender.....	20

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:
Cecilia Ekstrand, tel 08-39 91 19

E-post: kansli@ffss.se

Webbsida: www.ffss.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffss.se och länken ”bli medlem!”. Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:- Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

Ny ledning på Rc Syn

Mitt namn är Louise Karlsson och jag arbetar sedan i början av året som enhetschef på Resurscenter syn inom Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Jag har en bakgrund som lärare, specialpedagog och rektor inom grundskolan.

På vår enhet har vi även en ny biträdande enhetschef, Ingrid Nordberg. Ingrid har en mångårig erfarenhet av att genomföra specialpedagogiska utredningar då hon tidigare arbetat som rådgivare inom enheten. Tillsammans med våra kompetenta medarbetare präglas vårt arbete av många spännande aktiviteter och uppdrag under året vilka jag strax ska ge ett axplock av.

Under hösten påbörjar vi i vårt myndighetsnära arbete med att se över och tydliggöra myndighetens uppdrag och ansvar för att säkerställa och ge ett hållbart och forskningsgrundat stöd till både professionella i skolan och vårdnadshavare till punktskriftsläsande barn och elever. Ett syfte är att öka kunskapen hos professionella i skolan om de pedagogiska konsekvenserna av att använda punktskrift som läsmedium för att bidra till ökad tillgänglighet i den pedagogiska miljön. Ett annat syfte är att öka kunskapen hos vårdnadshavare för ökad delaktighet hos barn och unga vuxna.

Inom Resurscenter syn genomför vi specialpedagogiska

utredningar men en del av vårt uppdrag är även att ge information och utbildning. Vi har ett flertal nätbaserade kurser för personal i både teoretiska och praktisktestetiska ämnen. I några av de nätbaserade kurserna, där det bedöms svårt att kunna tillgodogöra sig praktiska moment via webbkurs, ingår nu en kursdag där vi träffas fysiskt. Den dagen består främst av praktiska övningar.

I år har vi även genomfört de första elevkurserna sedan pandemin. Först ut var elever i åk 4–5 som besökte oss under två dagar fyllda av härligt text- och musikskapande. I november är det antligen dags för elever i åk 3 att komma på besök för att förkovra sig inom ämnena matematik, slöjd och musik. Temat för denna kurs är geometri. I mars 2024 välkomnar vi de äldre eleverna i åk 7–9.

Under våren har vi genomfört en pilot för att pröva ett sätt att mäta effekten av våra specialpedagogiska utredningar och rekommendationer för barns och elevers lärmiljö. Vi har genomfört ett tjugotal intervjuer med av rektor utsedda lärare, vars barn eller elever ingått i en specialpedagogisk utredning. Resultatet har så här långt varit mycket positivt.

Att samverka med andra för att gynna barns och elevers lärande är för oss ett viktigt uppdrag.

Resurscenter syn ingår tillsammans med ett tiotal Syncentraller i ett nätverk med syfte att utveckla samverkan och utbyta information inom synområdet. Ett av områdena är kurser för vårdnadshavare. Vi har påbörjat en pilot tillsammans med Syncentralen i Stockholm med fokus på barnets utveckling inom området blindhet och autism. Sedan ett år tillbaka har två av våra medarbetare deltagit i ett treårigt Erasmusprojekt, Touching maths+, tillsammans med deltagare från Norge och Nederländerna.

Syftet med projektet är att ge elever med punktskrift som läsmedium, bättre möjlighet att utveckla sina förmågor i matematik. Som effekt kan detta medföra att elever når ökad måluppfyllelse och inkludering i matematikundervisningen. Projektets tema är matematikundervisning för elever som använder punktskrift på högstadiet och i gymnasiet där man valt att fokusera på grafisk representation av grafer och funktioner,

Redaktion

Catharina Henriksson, FFS
Annika Södergren, SPSM
Henrik Götesson, SRF
Sara Andersson, Sc
Lena Söderberg, Af
Jan Wiklund, redaktör

Fler anmälningar om otillgängliga webbplatser behövs

DIGG, Myndigheten för digital förvaltning, behöver få in fler anmälningar från allmänheten när det gäller offentliga webbplatser som har tillgänglighetsbrister.

§Det var ett av budskapen från Ilias Bennani, specialist på i digital inkludering vid DIGG när SRF och DIGG höll ett webinarium. Genom att påtala brister kan vi bidra till ökad digital inkludering.

Fokus låg på vilken lagstiftning som finns, på nya lagar som börjar gälla 2025 och på brister i lagstiftningen. Du kan se webinariet i efterhand via SRF:s youtubekanal. <https://youtu.be/DM1v-lwH76E?si=nx2aCw8HNrigPSHY>

Webbplatser och mobilappar som omfattas av nuvarande lagstiftning är sådan som drivs av stat, kommun eller region och för verksamheter som till största del finansieras av det offentliga.

Kommunala och statliga bolag där minst hälften av styrelseledamöterna är utsedda av kommunen eller staten omfattas också.

Den som inte följer lagen kan få ett föreläggande och i sista hand behöva betala vite. Det gäller dock inte statliga myndigheter eftersom staten inte ska behöva betala till sig själv, något både SRF och DIGG är kritiska till. Tre aktörer har nyligen fått föreläggande. Förhoppningsvis löses problemen så att vite inte behöver utdömas.

DIGG:s tips om hur du anmäler en otillgänglig webbplats eller mobilapp

- 1) Ta reda på om det är en offentlig aktör.
- 2) Anmäl i första hand bristen direkt till den offentliga aktören. Var så tydlig du kan så att aktören kan återskapa situationen, alltså få fram samma sak genom

att göra precis som du gjorde.

3) När du ingen framgång hos aktören, anmäl aktören till Digg. Var så tydlig du kan så att Digg kan återskapa situationen. *

Använd i första hand formuläret på digg.se under tillgänglighet. * Skriv till info@digg.se * Ring 0771-11 44 00

- Så hanterar DIGG din anmälan
- DIGG tar emot din anmälan och stänger ärendet
 - DIGG representerar aldrig dig som privatperson
 - Om anmälan är relevant så kan anmälan ligga till grund för tillsyn underkommande tillsynsperiod, dvs kommande kalenderår
 - Din anmälan hanteras som ett normalt tillsynsärende
 - DIGG granskar endast digital tillgänglighet

Henrik Götesson
ombudsman, SRF

och jag ser verkligen fram emot att få se alla nyfikna (och modiga) barn och ungdomar pröva alla spännande aktiviteter!

Varma hösthälsningar

Louise Karlsson,
Enhetschef Resurscenter syn

>>>>

ekvationer och programmering samt digitala verktyg som är användbara i matematik.

I skrivandets stund väntar den populära Idrottshelgen i Eskilstuna som arrangeras i slutet av oktober av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) tillsammans med Svenska Parasportförbundet, Parasport

Södermanland, SRF (Synskadades riksförbund), US (Unga med synnedläggning) och Riksföreningen Aktiva Synskadade. Vi bjuder in barn och ungdomar med synnedläggning eller blindhet som är födda år 2003–2015 att delta och prova en mängd olika idrottsaktiviteter. För mig blir det första gången jag deltar

Vårdprocess, register, SRF och ljuslabb på Synchefsmöte

I månadsskiftet maj-juni var det dags för vårens nationella synchefsdagar som ägde rum i Stockholm. Eva Karlström och övriga SYNS-representanter började med att hälsa alla välkomna till våra gemensamma dagar och till Stockholms syncentral. Ett flertal nya chefer hade börjat sedan vi träffades senast och en presentationsrunda skedde regionvis.

Tre gästföreläsare var inbjudna under dessa två halvdagar. Först ut var Eva Karlén, leg optiker på Stockholms syncentral, som berättade om ljuslabbet som de har på syncentralen i Stockholm. Där kan patienter, under vägledning, prova olika typer av belysning i olika vardagsmiljöer. Syftet är att komma fram till vilken slags belysning som kan förbättra deras seende i olika aktiviteter. Efter presentationen fick alla deltagare besöka ljuslabbet med fingerad optik och prova de olika belysningslösningarna.

Nästa gäst var Troed Troedsson, samhälls- och framtidsanalytiker, som höll en föreläsning inom ämnet ”framtid och ledarskap”. Det sägs att alla människor alltid tror sig leva i en ”brytningstid”. Ändå kan man i efterhand se att några perioder är mer omvälvande än andra. Så är det just nu och det ställer två

helt nya krav på chefer och ledare. För det första – att se och beskriva en framtid som inte liknar den tid vi kommer ifrån. För det andra, att leda medarbetare och organisation runt hörnet, där ingen egentligen vet vad som väntar.

Sista gästen var Elin Lundin, arbetsterapeut, som deltog digitalt för att berätta om sin studie ”Äldre personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning; förekomst, dagligt liv och rehabiliteringsinsatser”. Syftet med studien är att på ett övergripande sätt och ur ett svenskt perspektiv beskriva äldre personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning avseende diagnoser, rehabilitering samt erfarenhet av rehabiliteringsinsatser.

Efter dessa givande föreläsningar var dags att presentera ett flertal rapporter. Sara Andersson började med att informera om hur det nationella arbetet med gemensam vårdprocess syn fortlöper. Under våren 2023 har man arbetat med att säkerställa en nationell samsyn kring all nio processtegen och målet är att arbetet ska vara klart och presenteras vintern 2023/2024.

Därefter var det dags att följa upp den senaste SKRS-dagen som hölls för chefer och kontaktpersoner i april. Sara

Andersson informerade om att implementeringen av ”Mäta effekter” går enligt tidsplan. Eva Karlström berättade att det stora arbetet med att få in barn och ungdomar i registret pågår.

Camilla Hollsten gav en sammanfattning av mötet mellan SPSM (specialpedagogiska skolmyndigheten), Resurscenter Syn och syncentralerna. Resurscenter Syn har ett stort kursutbud och efter önskemål har nu även syncentralerna möjlighet att ta del av utbildningarna. På mötet lyftes bland annat behovet av en nationell hjälpreda.

Camilla Hollsten informerade även om mötet med Synskadades Riksförbund (SRF). SRF arbetar med många olika frågor, bland annat ledsagning och färdtjänst, att man ska kunna rösta med bibehållen sekretess, synpedagogutbildningen, digitalisering samt tillgängliga hemsidor och appar. SRF trycker också på att det är viktigt att syncentralerna ger en ordentlig utbildning i hur man använder förskrivna hjälpmedel.

Det har varit två mycket bra dagar med ett gediget och genomtänkt program.

Sara Andersson
Enhetschef, Sc Göteborg

GPS-app för motionsledsagning färdig

Soundscape, en befintlig produkt för personer med synnedsättning, är på utgående och Microsoft har inte längre någon support. Liknande hjälpmedel för synnedsatta är viktiga för ökad livskvalitet och minskade samhällskostnader. Nu finns en ny produkt på marknaden, som kallas för Digital ledsagare från Nordic Evolution.

Den Digitala ledsagaren fungerar som ett ljudspår i terrängen. När man följer spåret klickar det jämnt i höger och vänster hörlur. Om du avviker från vägen blir sidan som är vänd mot mitten tyst, samtidigt som signalen blir mer frekvent i örat längst bort från mitten. Detta gör det enkelt att hålla sig centrerad på spåret.

För att det ska bli ett spår någonstans – t.ex. på ett löpspår i naturen – måste någon lägga ut det genom att gå sträckan med systemet och skapa en digital rutt.

– Den är enkel att använda om man kan hantera en mobil, säger grundaren Olle Axelsson på Nordic Evolution. Förutom appen så behöver man ha med sig en tillhörande positioneringsenhet som bärs i ett anpassat pannband. Enheten har ett flertal funktioner som man navigerar mellan med stöd av ljud-menyer som talas upp i hörlurarna. Systemet är endast utformat för att användas utomhus och har en

noggrannhet ner till 5 cm.

Olle fick tillsammans med en kompis idén för några år sedan under Paralympics, där Emil Jönsson ledsagar skidåkaren Sebastian Modin med en högtalare. Att åka längdskidor på det sättet kändes inte som det smidigaste, “tänk om man kan få instruktionerna direkt i öronen”. Detta skulle ge mer frihet och göra det enklare att även tex träna med en kompis.

– Jag började utveckla ett system som bygger på en mycket noggrann GPS, med målet att fler ska kunna träna mer självständigt utan att vara bunden till en fysisk ledsagare. Tanken är inte att ersätta fysisk ledsagning

helt, utan ge mer möjligheter, att tex träna med en kompis utan att hen ledsagar. Systemet har inte någon funktion för hinderundvikning, vilket gör att man måste välja rutt noggrant, om man inte har med sig en fysisk ledsagare eller ledarhund.

Första användningen av Digital ledsagning var under en skidtävling i Kimstad/Norrköping i mars 2021, och det fick en positiv respons hos användarna. Skidbanan var ca 2 km och de flesta körde 4 varv. Förutom tickljudet/ledsagningen så fick deltagarna instruktioner om: “en högersväng om 10 meter”, “svänger höger”, “nedförsbacke”, ”ta det försiktigt” m.m. Kimstad GoIF har nu två system på anläggningen och erbjuder löpning, promenad eller längdskidåkning med Digital ledsagning.

Efter skidtävlingen i Kimstad har det breddats till fler idrotter. – I somras hade vi en friidrottstävling i Linköping där en åttaåring sprang 100 meter och fyra löpare i olika åldrar sprang 3 km med systemet, säger Olle. 9 september deltog Maja Reichard i kanottävlingen Höstregattan i Jönköping där hon paddlade både K1 och K2 200 meter med enbart Digital ledsagning. Även Vasaloppsleden - Sälen-Mora på dryga 9 mil promenerade en grupp i somras, under 8 dagar, med systemet, fortsätter

Olle. Läs mer om detta på “Den långa vandringen”.

Och fler möjligheter finns, som att tillgängliggöra fler idrottsplatser, där tex skolor kan komma och prova löpning/längdhopp eller att kommuner kan erbjuda träning och motion med Digital ledsagning för personer med synnedsättning. Föreningar kan ha system för utlåning, där Riksidrottsförbundet och kommuner kan ge Parasport-stöd för inköp.

Fritidsbanker runt om i landet kan ha teknik till utlåning. För att digital ledsagning ska bli mer tillgänglig så behöver samhällets parter få upp ögonen för att det finns och för vilka mervärden det kan ge. Olika organisationer och politiker kan hjälpa till att påvisa de behov som finns och koppla ihop kommuner, skolor, syncentraler och föreningar med dessa nya teknikföretag. Annars finns risken att fler tekniksatsningar går samma väg som Microsofts Soundscape.

Idag finns Nordic Evolutions Digitala ledsagare bland annat i Jönköping, Linköping, Norrköping, Haninge och Östersund. Finns intresse av att testa eller har du frågor om systemet, är du varmt välkommen att höra av dig till Olle på Nordic Evolution.

Kontaktadress olle@nordic-evolution.com, tel 079 079 39 46.

Se även mer information på <https://nordic-evolution.com/sv>

JW

Ny läs-tv från LVI

MagniLink WifiCam är en allti-ett-lösning som trådlöst ansluter direkt till en iPad.

En enligt producenten bekväm lösning som erbjuder hög kvalitet i kombination med en fantastisk bildkvalitet, modern teknik och smarta funktioner.

Kamera för läsning och avstånd, OCR med text till tal, Anteckningsverktyg mm

Länk till produkten på vår hemsida: <https://lvi.se/catalog/products/magnilink-wificam>

Stipendier

Stipendier delas i mån av ekonomiska resurser ut till medlem för deltagande i konferenser och studieresor inom synområdet av betydelse för föreningens medlemmar. Bidrag kan även ges till medlem som avser studera en fråga eller utveckla en verksamhet av betydelse för föreningens medlemmar. Bidrag utgår inte för grund-, vidare- och forskarutbildning eller verksamhet som styrelsen bedömer ingår i arbetsgivarens ansvar för verksamhetens utveckling.

Vid flera ansökningar till en och samma konferens kommer aktivt medverkande (föredrag och/eller posters) att prioriteras. Sökande kan endast erhålla ett stipendium per år och ska ha va-

rit medlem i FFS även föregående år för att ansöka. Stipendieansökningarna behandlas löpande under året, beslut meddelas via e-post och utbetalning sker efter överenskommelse. Vid beviljat stipendium förbinder sig den sökande att senast två månader efter genomförd aktivitet inkomma med artikel samt gärna foton till tidningen ”Nya Synvärlden” för publikation.

Max belopp som utdelas är: Inom Sverige och Europa 7000,-. Utanför Europa 10 000 kr.

Vandring för hälsa och livskvalitet!

Under pandemin fick SRF Västerbotten ekonomiskt stöd från Radiohjälpen att genomföra vandringar för personer med synnedsättning i länet. Förutom att erbjuda träning med ledsagning en gång per vecka till de som anmält sig, genomfördes 4 dagsvandringar med varierande längd och svårighetsgrad där det också lagades mat ute. Aktiviteterna var så uppskattade att föreningen nu sökt och beviljats medel från Länsstyrelsen och Synskadades stiftelse för att även fortsättningsvis erbjuda personer med synnedsättning vandring med ledsagare. Projektet vänder sig till personer med synnedsättning boende i Västerbotten samt unga med synnedsättning i norr.

Det handlar lite om att gå utanför sin vanliga komfortzon. Vandring gör gott för både kroppen och knoppen!

- Att känna sitt självförtroende växa när man klarar mer än man tror.
- Att träna på sin flexibilitet, att övervinna svårigheter och att tänka positivt även när det tar emot lite och skorna skaver.

• Att främja en mer aktiv livsstil och öppna upp för nya möjligheter i livet.
I mitten av september anordnades en fjällvandring i Borgafjäll där

Delar av gänget tog sig upp mot Klöverfjället - en vandring på ca 1 mil.

20 personer med synnedsättning var på plats tillsammans med ledsagare och ledarhundar för att vandra under en helg.
– Det var helt magiska dagar.

Turerna gick till Klöverfjället, Lillfjället, Sutme Sameviste och längs Borgasjön. Många passade även på att plocka kantareller. Flera av de som var med ges

inte möjlighet att göra den här typen av aktiviteter i vanliga fall. Det var en otrolig helg, säger Ann Lindmark ombudsman på Synskadades Riksförbund i Västerbotten.

Fjällvandring är en något mer avancerad aktivitet för synnedsatta och ställer större krav på både ledsagare och övriga deltagare. Vandring tånjer på dina gränser, både fysiskt och mentalt. När du tar dig över svår terräng och klarar av den fysiska utmaningen det innebär utvecklar du motståndskraft, uthållighet och självförtroende att övervinna andra hinder inom livets områden.

Utvärderingen av helgen visade att den var mycket uppskattad av deltagarna. En av deltagarna tyckte att bland det bästa med helgen var att hon kände sig starkare och att självförtroendet ökat. ”När vi började gå tänkte jag att nej, detta går bara inte. Det var lerigt, ojämnt och ganska brant på vissa ställen. Men sen märkte jag att det ändå fungerade trots min nedsatta syn. Jag klarar faktiskt mer än jag tror. Och under en dags vandring med många raster finns också tid att prata med varandra och finna nya vänner som är i en liknande situation som du själv. Det är värdefullt”

Lena Söderberg

”Fantastiskt att se samarbetet mellan ledarhund och människa i den delvis utmanade terrängen”

oMERO-projektet: ny utbildning till synpedagog har utvecklats på EU nivå

Det har under ett antal år funnits en pågående diskussion, både här i Nya Synvärlden och i andra fora, om behovet av utbildning för befintliga och nya medarbetare inom synområdet. Många olika synpunkter har framförts och inte alltid drar de i samma riktning. Området vi arbetar inom är komplext och flervetenskapligt och berör olika vetenskapliga fält och praktiker. Samtliga områden behövs men det kan också innebära att det kan uppstå en konkurrens kring vem/vilka som anser sig bäst företräda kunskapsfältet. Efter att ha arbetat med utbildning inom synområdet under cirka 15 års tid menar jag att ett flervetenskapligt angreppssätt är det som bäst svarar mot de mångfasetterade behov och utmaningar som personer med synnedsättning eller blindhet möter i sina dagliga liv. Denna insikt har ytterligare stärkts av mitt deltagande i projektet oMERO an eu curriculum for visual disabilities rehabilitators. Projektet har genomförts inom Erasmus+ inom ramen för strategiskt partnerskap för högre utbildning. Syftet med projektet har varit att ta fram en utbildningsplan inom EU för en ny yrkesgrupp, VDR Visual disabilities rehabilitator. Den nya professionen ska erbjuda fysisk, psykisk och sensorisk rehabilitering på ett nytt fler-

vetenskapligt, personorienterat och IKT baserat vis till personer med synnedsättning eller blindhet i alla åldrar, med eller utan ytterligare funktionsnedsättning. Utifrån svenska förhållanden är den nya professionen jämförbar med synpedagog.

De länder som har deltagit i projektet är Italien, Frankrike, Litauen, Irland och Sverige. Ansvarig organisation har varit Fondazione David Chiossone i Italien och arbetet har skett i samverkan med både universitet och rehabinstitutioner. När projektet startade i september 2020 deltog Umeå universitet, men den rollen togs våren 2022 över av Göteborgs universitet, där Erika Majoros, Leif Sunesson och jag deltagit i arbetet. Malin Ceder bidrog med ekonomisk och administrativ support.

Motivet till att starta oMERO var främst att andelen av befolkningen över 65 år ökar i Europa, och det därmed förmodade ökade antalet äldre med synnedsättning eller blindhet. Utmaningen på nationell nivå är att ge äldre personer möjlighet att fortsätta leva ett självständigt liv, kännetecknat av delaktighet, god livskvalitet och inkludering i samhället, även vid utmaningar relaterat till synnedsättning eller blindhet. Det finns inom Europa i varierande omfattning

institutioner som arbetar med synrehabilitering eller -habilitering, men till stora delar saknas i många länder personal med adekvat utbildning för de arbetsuppgifter som ska utföras. Utifrån denna bakgrund och i enlighet med direktiv inom EU för utveckling av professioneri har oMERO projektet formats. Arbetet har även utförts i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med synnedsättning, där särskilt artikel 26 om rehabilitering och habilitering uppmärksammats. ii Dessutom utgjorde ställningstaganden vid konsensuskonferensen 2015 om standards inom synrehabilitering utgångspunkt för arbetet.iii Syftet har varit att dels arbeta fram en yrkesprofil för arbete inom syn(re)habilitering, dels utveckla en utbildning på avancerad nivå (60 eller 120 högskolepoäng) för den nya yrkesgruppen. Bakgrunden är att det inom EU till stora delar saknas övergripande direktiv för denna typ av utbildning och i stället blir utbildningsinsatser ofta hänvisade till enskilda aktörer och deras kursutbud, vilket inte alltid innefattar ett helhetsgrepp för de behov som finns av utbildning.

Projektet startade med att ta fram en kompetensprofil för den nya professionen, med syfte att arbeta inom syn(re)

habilitering, synpedagogiska verksamheter, arbetsmarknad, etc. Tillvägagångssättet har varit grundligt och inledningsvis samlades utbildningsplaner för att få en uppfattning om pågående utbildningar i Europa, men också i USA och Canada. Med bakgrund i detta underlag tillfrågades sedan 36 experter från sex olika länder i Europa, samt Canada och USA om vilken kompetens de bedömer som mest väsentlig för arbetsuppgifterna. Detta resultat sammanställdes och kompletterades med synpunkter från personer med synnedsättning och deras anhöriga. Resultatet har därefter granskats av företrädare för professionella organisationer. Beskrivet tillvägagångssätt har resulterat i en bestämning av 11 synspecifika och 6 mer övergripande aktiviteter som bör ingå i rehabiliterande och habiliterande insatser för personer med synnedsättning eller blindhet i olika åldrar.

De 11 synspecifika aktiviteter som identifierats är: (1) att utvärdera synfunktion, (2) att utveckla och implementera en individuell rehabiliteringsplan/program för vuxna med synnedsättning med grund i ett multidisciplinärt perspektiv, (3) att utveckla habiliteringsprogram för barn med synnedsättning, (4), att implementera O&F träning för personer med synnedsättning, (5) att stödja individers autonomi och oberoende i vardagliga aktiviteter, samt att (6) verka för inkludering för elever med synnedsättning i

Från oMERO-möte i Göteborg i februari 2023. Författaren fjärde från vänster

förskola och skola. Därutöver nämns (7) att arbeta för inkludering i arbetslivet, (8) erbjuda träning och support för användning av assisterande teknologi, (9) stödja psykologiska och sociala dimensioner av synnedsättning, (10) identifiera övriga hälsobehov i relation till synnedsättning, samt (11) medvetenhet om policy och styrning inom hälso- och sjukvård. Det här arbetet rekommenderas försiggå utifrån ett bio-psykosocialt perspektiv och i samverkan inom ett multidisciplinärt team. Därutöver har 6 övergripande aktiviteter identifierats som berör (12) kommunikation och undervisning i relation till synnedsättning, (13) samverkan, (14) journalskrivning, (15) forskning och utveckling, (16) lärande och etik i relation till synpedagogrollen, samt (17) or-

ganisering och planering. Inom alla dessa sammantaget 17 aktiviteter finns även ett stort antal kompetenser listade som tillsammans formar profilen för en professionell person som ska arbeta inom synområdet, benämnd som visual disabilities rehabilitator (jfr synpedagog). Utarbetandet av föreliggande profil är i enlighet med EU:s direktiv för bestämning av yrken (ESCO, European skills, competences and occupations) och yrkesutbildning (ECVET, European credit system for vocational education and training). Detta arbete är dokumenterat i Intellectual Output 1.iv

Ett andra steg i projektet var att utifrån framarbetad kompetensprofil utveckla en innovativ utbildning som svarar mot utvecklad profil. Detta arbete bestod av att identifiera och

utarbete kunskapsområden som personer som ska arbeta inom professionen behöver behärska. Konkret formulerades de önskvärda kunskaperna som lärandemål som anger vad en person ska ha erövrat och kunna efter genomgången och examinerad kurs. Alla lärandemål och kursen som helhet är definierad på avancerad nivå, inom EU benämnt som EQF7 (master), där studenterna startar studierna från nivå EQF6 (bachelor).

Totalt utvecklades 89 lärandemål som har grupperats utifrån de 17 identifierade områdena (se ovan). Lärandemålen grupperades inom totalt 11 enheter representerade kärnkompetenser och 6 enheter med övergripande kompetenser. Varje lärandemål är sedan preciserat inom ramen för kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Det här materialet ska ses som en utgångspunkt och inspiration för olika länder att utveckla en egen profil för en synutbildning, men ändå med utgångspunkt i den framtagna kompetensprofilen för VDR inom EU. Vissa av lärandemålen är angivna som obligatoriska för att uppnå profilen VDR, medan andra är av mer frivillig art. Den övergripande europeiska innovativa utbildningsplanen finns dokumenterad som Intellectual Output 2.

För att det ska vara möjligt att utifrån det massiva och mångfasetterade materialet utveckla

en nationell utbildning har ett antal redskap utvecklats. Dessa består bland annat av omfattande excel-dokument där valda lärandemål registreras. Det går att välja mellan att utveckla en utbildningsplan på 60 eller 120 högskolepoäng. Rekommendationer finns för hur många högskolepoäng som behövs för att fullfölja varje lärandemål. För alla målen anges också på vilket sätt som undervisningen ska ske (t.ex. föreläsning, individuella studier, grupparbete, labb som rollspel eller simulering, alternativt arbetsförlagt lärande eller praktik). Det ska också anges hur lärandemålen ska examineras.

Inom ramen för oMERO projektet har det utvecklats nationella utbildningsplaner för Litauen, Italien, Frankrike och Sverige. Den utbildningsplan som jag utvecklat för Sverige består av 60 högskolepoäng och är planerad att ges på halvfart i två år med inslag av distans- och hybridundervisning. Studierna omfattar totalt 1500 timmar. Utbildningsplanen består av fyra kursmoduler på vardera 15 högskolepoäng (ECTS) på avancerad nivå som läses i följande ordning:

- Grunder i synrehabilitering (modul 1: Synsinnets anatomi, synfunktion och biopsykosocialt perspektiv, modul 2: Psykologiska och sociala dimensioner av synnedsättning, modul 3: Styrning och ledning av organisationer inom hälso- och sjukvård, modul 4: Självständighet och stöd i dagliga aktiviteter)
- Orientering och förflytt-

ning: tekniker och undervisning (modul 5)

- Hjälpmedel och teknologier för läsning och skrivning (modul 6: Tekniska hjälpmedel; IKT, punktskrift och optiska hjälpmedel, modul 7: Kommunikation och utbildning inom rehabilitering, modul 8: Interdisciplinär samverkan och professionell utveckling)

- Inkludering och rehabilitering i skola och samhälle (modul 9: Rehabiliteringsprogram för barn, vuxna och äldre, modul 10: Inkludering i formell utbildning och arbetsinriktade aktiviteter)

Alla studenter läser alla kurser, vilket kommer att innebära att alla deltagare efter kursens slut kommer att ha kompetens att arbeta med optometrisk rehabilitering, kommunikation och aktiviteter i dagligt liv, såväl som orientering och förflyttning för olika åldrar, med eller utan ytterligare funktionsnedsättning. Vidare erhålles kompetens för att arbeta inom inkluderande verksamheter i förskola och skola, såväl som inom arbetsinriktad rehabilitering. Aspekter av delaktighet, inkludering och rehabilitering hanteras genomgående. För varje lärandemål finns även angivet vilken disciplin som främst bidrar med kunskaper, till exempel oftalmologi, optometri, arbetsterapi, specialpedagogik, rehabilitering, psykologi, fysioterapi eller arkitektur/trafikplanering. Utbildningen byggs utifrån en tvärvetenskaplig utgångspunkt där teamets roll och funktion

inom rehabilitering och habilitering står centralt.

oMERO avser att utveckla innovativa undervisnings- och lärandestrategier. Dessa utgörs bland annat av innovativ teknik, simulering av synnedsättning eller blindhet, arbete i grupper, rollspel, gemensamma reflektioner, intervjuer med personer med synnedsättning eller professionella, delta i arbetsförlagd träning, et cetera. För att konkretisera idéerna har ett antal guider och lektionsplaneringar utvecklats. Dessa är av mycket konkret karaktär och behandlar vad som ska genomföras, hur detta ska ske och former för examination. Materialet är tänkt att användas för lärare som undervisar inom oMERO projektets utbildningar. De återfinns som Intellectual Output 4.

Även underlag och texter har tagits fram för att användas vid undervisning. Detta material finns på engelska och är översatt till franska, italienska, litauiska och svenska.

Sammanfattningsvis har alltså oMERO projektet bidragit till att det inom EU nu finns en grundstomme till en synutbildning, vilken kan anpassas utifrån nationella behov. En svensk version om 60 högskolepoäng är framtagen, men det finns även utvecklade program/kurser för Italien, Frankrike och Litauen. Om möjligt ska varje land genomföra en första kurs för att iscensätta utbildningen. Allt material kommer att göras tillgängligt på engelska på projektets hemsida, samt att

visst material även är översatt till svenska. Med oMERO har vi fått möjlighet till en samlad europeisk utbildning som möjliggör att möta behoven hos personer med synnedsättning eller blindhet, deras anhöriga och mer allmänt i samhället, samtidigt som en samlad utbildning även möjliggör utbyte av kunskap och utökade arbetsmöjligheter i länder inom EU.

Det är ett stort åtagande att starta en ny utbildning och det krävs resurser både i form av ekonomiska medel och lärare som kan undervisa i kurserna. I flertalet fall krävs också att det finns forskning som kan knytas till programmet/kurserna. Därutöver behöver det givetvis över tid finnas ett tillräckligt stort antal studenter som genomför programmet, för att det ska bli lönsamt. En förutsättning är också att utbildningen möjliggörs vid ett eller flera av landets universitet eller högskolor, kanske i samverkan.

Förutom att projektet arrangerade en avslutningskonferens i Genua Italien den 21 juni, inbjöd Göteborgs universitet till en informationsdag på Pedagoggen den 14 juni, där projektets huvudsakliga resultat presenterades. Vid det tillfället behandlades även behovet av utbildning i Sverige. Ilse Hakvoort, vice prefekt vid IPS, gjorde en genomgång av vad det innebär att inrätta en ny utbildningsplan och ett nytt huvudområde. I princip innefattar arbetet med att ta fram och starta en ny utbildning 1½–2 år av planering och beslutsprocesser. Viktigt

är att också kunna visa att det inom ramen för ämnesområdet bedrivs forskning och utveckling. Alla som deltog i mötet var ense om att något behöver göras på nationell nivå. Frågan är bara vad? Kan möjligtvis oMERO projektet vara en pusselbit i det här arbetet?

För ytterligare information besök gärna oMERO projektets webbsidor:

<https://www.visualrehabilitator.eu/>

<https://www.gu.se/pedagogik-specialpedagogik/omero-project-an-eu-curriculum-for-visual-disabilities-rehabilitators>

Inger C. Berndtsson,
Docent i pedagogik
Göteborgs universitet

Omslagsbild: oMERO projektet – för rehabilitering på ett nytt sätt. Med på bilden finns Leif Sunesson och Federica Calabria.

Att bli syntolk

I augusti 2022 fick jag möjlighet att börja på syntolksutbildningen. Det är en ettårig utbildning som ges på distans, på halvfart, av Fellingsbro folkhögskola.

I maj månad hade jag varit på folkhögskolan i Örebro på en antagningsdag där vi som sökt blev intervjuade och fick göra olika uppgifter som underlag för vilka som skulle bli antagna. Utbildningen gavs sedan via digitala träffar på lärplattformen Teams samt 4 närträffar på helger. Vi har varit 10 studenter från hela Sverige och det har varit en fantastiskt givande och rolig utbildning.

Jag arbetar som rådgivare på specialpedagogiska skolmyndighetens resurscenter syn. Jag och mina kollegor möter barn och elever med synnedsättning och blindhet, deras personal och vårdnadshavare genom utredningar och utbildningar där vi ger pedagogiska rekommendationer. Syntolkning i olika former är alltid en av rekommendationerna för att skapa en tillgänglig lärmiljö för barn, elever och vuxenstuderande med synnedsättning eller blindhet.

Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att utveckla sig själv, att ta del av konst och vetenskap på lika villkor. Det är en mänsk-

Alt text (syntolkning) "Tillgänglighet för ingen". En stolpe med fem skyltar högst upp som visar riktning åt olika håll. Texten på skyltarna är i punktskrift men stolpen är så hög att ingen människa kan nå upp att känna på texten. Konstverket står på ett torg med gatsten. Ett hus skimtar i bakgrunden. Nära stolpen står ett grönskande träd.

lig rättighet som finns uttryckt i såväl FN:s deklaration om mänskliga rättigheter som i FN:s barnkonvention. Sedan några år tillbaka finns också lagen om tillgänglighet till digital offentlig service. Den säger att offentliga aktörers webbplatser och mobila applikationer ska vara tillgängliga. Det betyder att det som publiceras också ska syntolkas. Att ta del av information och kultur och att ha ett aktivt vardagsliv ska inte

vara en lyx som är få förunnat. En syntolk kan bidra till ökad tillgänglighet för personer med till exempel synnedsättning. Syntolken berättar det som inte sägs i en film, teater eller i vardagliga situationer. Det som sägs "mellan raderna", ansiktsuttryck, scenografi, kläder, väder. Sätter ord på det outtalade, på ljud, dofter och händelser. Även andra personer än de med synnedsättning kan ha nytta och glädje av syntolkning.

Syntolkning är mer än bara en person som berättar för en annan person eller för en grupp människor vad som syns. Det kräver en god kompetens om syntolkningens alla delar och olika uppdrag kräver olika förberedelser. Under utbildningen har det varit stort fokus på det praktiska hantverket. Redan vid första träffen i augusti var vi ute i Örebro och syntolkade konst från konstutställningen Open-Art.

Jag minns särskilt ett konstverk som syntolkades av en av kursdeltagarna. Det var Frida Inghas konstverk "Tillgänglighet för ingen alls" som stod på torget i Örebro. Det var en hög stolpe med skyltar som brukar användas som vägvisare. Texten på skyltarna stod med punktskrift i stället för bokstäver. Punktskriften satt så att det var omöjligt för någon med syn-

nedsättning att läsa den, och de flesta seende kan inte kan läsa punktskrift. Skylten var alltså tillgänglig för ingen alls.

Att syntolka konst har vi återkommit till vid flera tillfällen under kursens gång. Vi har syntolkat konstverk från Nationalmuseum och gjort livesyntolkningar av konst från deras samlingar när vi var i Stockholm på studieresa. Vid en närträff åkte vi runt i Örebro och syntolkade allt som hände utanför minibussens fönster. Tänk så mycket mer givande en resa kan bli när även det som händer utanför fordonet vi färdas i kan beskrivas och bli en del av upplevelsen. Listan över allt vi fått prova och öva kan göras lång.

Syntolkade tv-program har nog de flesta träffat på. SVT, TV4, utbildningsradion och de flesta strömningstjänsterna erbjuder syntolkade tv-program. SVT har till exempel en egen kategori för syntolkning i SVT Playappen. Vi som har utbildats under det här året har syntolkat varsitt avsnitt av barnprogrammet "Vilse i pannkakakan" från 1975. Det var en spännande och utmanande uppgift att syntolka vårt första tv-program, skriva manus och spela in i studio. Dessa ligger nu syntolkade i öppet arkiv för en ny generation barn att upptäcka eller för oss äldre att återupptäcka!

Jag måste också lyfta fram den otroligt kompetenta lärarkåren på utbildningen med syntolken och kursföreläsaren Eli

På bilden syns årets nyutbildade syntolkare. Fotot är taget på Filmstaden Örebro på examinationsdagen i maj 2023 när vi just syntolkat varsin del av filmen "tillsammans".

Alt text. (syntolkning) Nio kvinnor sitter på röda stolar i en biolokal. Alla har ljus hy och är i medelåldern. De ler in i kameran. På bröstet har de varsin gul brosch i form av ett headset med texten "syntolk" i svart Övre raden från vänster Stina Hedin, Margareta Waldemarsdotter, Katarina Ekestubbe, Liselott Ljunggren, Lena Tellqvist. Nedre raden från vänster: Eva-Lotta Wanström, Nina Clyva, Linda Dobke, Anna Lindeborg. På bilden saknas Cecilia Grönkvist

Tistelö i spetsen. Den hängivenhet och den professionalitet som de visat under hela utbildningen har tillsammans med intresserade och engagerade kurskamrater gjort det här året så minnesvärt och lärorikt. Vi har också genomgående haft nära kontakt med och fått stöd användarrådet. Vi kursdeltagare har verkligen uppskattat de insikter och den återkoppling vi fått av dem som kanske kan allra mest om syntolkning- användarna själva. Nu ser jag framemot att genom syntolkning i alla olika former bidra till öka tillgängligheten till ett rikt vardags- och kultur-

liv. Det är allas rättighet oavsett funktionsförmåga.

Liselott Ljunggren
rådgivare och syntolk

ISLRR är de professionella synarbetarnas organisation

Sedan 1987 i Monterrey, USA, har ISLRR samlat världens professionella synarbetare av alla de slag vart tredje år till stora VISION-konferenser. ISLRR uttyds International Society for Low Vision Rehabilitation and Research.

Den största konferensen med flera tusen deltagare var nog i New York 1999 och sedan stod Göteborg värd 2002. Andra städer har varit Melbourne 1990, Montreal 2008 och Madrid 1996.

Ordförandeskapet i ISLRR har mest tillhört personer från USA – som Aries Ardit och Greg Goodrich samt Olga Overbury från Kanada. Men den alltid lika intresserade ögonprofessorn Sven Erik Nilsson i Linköping, nu 91 år, innehade ordförandeskapet under en fyraårsperiod på 1990-talet sedan hans fru Ulla L Nilsson disputerade 1990 med avhandlingen Results of Low Vision Rehabilitation

Den 26 juli 2023– när jag skriver detta – så utses en annan gigant inom vårt område till att få priset *For Life Long Achievements* eller ”för livslång gärning” vid ISLRRS VISION-konferens i Denver, USA.

Hans namn är Gus Collenbrander och han är och har

varit ögonläkare verksam i San Francisco i många år. Det man kan lära sig av honom är skillnaden mellan synfunktion och funktionell syn.

Det innebär i sin praktiska tolkning att man inte kan bedöma en persons förmåga att klara sig enbart utifrån objektiva synfunktionsvärden som synskärpa (BCVA), synfält, färgsinne och allt det andra man mäter med olika tester. Utan det är förmågan att fungera med den syn man har som avgör en persons verkliga status eller hur man klarar sig i livet med den syn man har. En person med 0,05 i synskärpa kan vilja ha och behöva ledarhund och gå med vit käpp, medan en annan person har samma visus och synfältsbortfall men cyklar dagligen genom att använda excentrisk fixation och förstoring. I körkortsreglerna har man gjort samma misstag. Man mäter synfunktionen men inte individens förmåga att klara sig med den synskärpa och det synfält hen har lärt sig att kompensera för. Vilket kan visas med hjälp av standardiserade förarprov.

Kan det vara så att syncentrallerna återigen ger människor vit käpp utifrån synfunktionen och inte utifrån den funktionella synförmågan, vilket i så fall är

kontraproduktivt.

Andra personer som fått ISLRR Award of Life Long Achievements är Art Kooijman från Nederländerna, som införda Bioptic Telescopic System Driving (BTS) i sitt hemland samt beskrev han ljusets betydelse för olika personers möjligheter att se optimalt. Gary Rubin är en vetenskapligt orienterad optometrist som 2004 vid Oslo Workshop, dit vi samlat representanter från hela världen, att han var född skeptiker. Men med hjälp av sin skeptiska hållning har han varit handledare till nästa generations optometristerna vid Moorfields Eye Hospital i London i många år samt arrangerat flera europeiska ISLRR-möten i Oxford.

Gregory Goodrich kom till Sverige första gången 1978 och sedan dess försökt bistå med råd utifrån sin ställning som forskningsledare inom Veterans Affairs i USA med säte i Palo Alto, Kalifornien. Ian Bailey är känd för två saker: sin extremt välfyllda vinkällare och den syntavla som numera används inom synrehabiliteringen under namnet Bailey-Lovey chart, vilken är logaritmisk och ekvidistant, vilket man inte kan säga om den gamla Snellen-tavlan där ju 01 är hälften av

Inbjudan till SYNEXPO

Insyn Scandinavia och Iris Hjälpmedel
presenterar det senaste inom synhjälpmedel och arbetsplatsanpassning
Onsdag den 8 november 2023
klockan 09.00-13.00
Gotlandssalen
Gotlandsgatan 44, 116 65 Stockholm

Hålltider

09.00 Kaffe och fralla

09.30 Föreläsning Torbjörn Svensson

När synen och hörseln försvinner – vem är jag då?

Hur är det att en dag – mitt i livet – få beskedet att man har dövblindhet? Vara yrkesverksam som lastbilschaufför och behöva byta ut friheten bakom ratten i lastbilen mot en vit käpp för att känna sig fram längs med ett ledstråk. Att få en försämrad syn, en försämrad hörsel – innebär det automatiskt ett försämrat liv?

Torbjörn Svensson berättar personligt om hur det är att leva med dövblindhet, överleva en medföljande livskris och om förmågan att kunna skriva av sig sina känslor och tankar. Men också att resa sig igen och att använda sin motgång till en styrka och skapa nya möjligheter.

10.45 Utställningen öppnar

Visning av det senaste från respektive företag

13.00 Utställning stänger

Anmälan gör du via epost till info@insyn.se eller erik@irishjalpmedel.se senast den 1 nov

Välkommen!

0,2 medan avstånden mellan optotyperna är lika stor i procent i Ian Baileys tavla. När den marknadsfördes stod Jan Lovey Kitchen (som är kvinna) och Ian Bailey nakna och skylde sig med sin fina tavla. Det skapade synbart intresse...

Varför jag själv finns med på

listan av enbart äldre män beror väl på att man måste leva ett långt liv för att få en Life Long Achievement Award. Men 2017 i Haag när jag mottog ”diskusen” från ISLRR betydde det mycket för mig och även för de andra herrarna som jag beundrar mycket. Erkänsla ska inte

underskattas och dessutom är det nog så att de andra i gänget har mycket god synfunktion till skillnad från mig. Men som alla vet, man tänker inte med ögonen.

Krister Inde

Med punktskriften genom skolåren - 17 oktober 18:00

Välkommen på webinarium om punktskrift för barn!

Tisdag 17 oktober klockan 18:00 kan du lära dig mer om betydelsen av att ha med sig punktskriften genom skolåren. Nu tar vi tillfället i akt och berättar lite om webinariets program.

Bland talarna finns:

Oscar Widegren som är elitidrottare och studerar till robotingenjör. Under skolåren läste han både taktilt och med

hörseln.

Medlemmar ur den ideella föreningen Punktfamiljer berättar om sina personliga erfarenheter.

Christine Heli från SRF presenterar ett nytt material som föräldrar kan beställa från SRF. Ytterligare talare kommer tillkomma.

Du kommer kunna ställa frågor till talarna genom chatten. Webinariet tolkas till teckenspråk och skrivtolkas live.

Hjärtligt välkommen med din

anmälan!

Länk till anmälan: Anmäl dig till webinariet Med punktskriften genom skolåren (ungpd.com)

Länk till artikel på MTMs webbplats: Med punktskriften genom skolåren - tips och inspiration för anhöriga (mtm.se)

Om LVI-dagarna först i nr 23-4

Den 28 och 29 september anordnades LVIDagarna i Växjö Konserthus.

Rubrikerna var:

- Samsynsproblematik och synträning hos barn.
- OCT som verktyg för upptäckt av tidigare förändringar som föregår synnedsetning.
- Idrott betyder mer än god hälsa.

På fredagen var programpunkterna:

- Synproblem efter covid 19
- Stamceller och nanopartiklar
- lovande terapier för näthinne degenerativa sjukdomar som glaukom och RP

Samt

– Torra ögon – symtom, orsak och behandling.

Det fanns även möjlighet att se och prova på LVI:s produkter bland annat en del nyheter.

Låter intressant och spännande. I nästkommande nummer planeras en artikel från personer som deltagit på konferensen.

Fantastiska MagniLink WifiCam för iPad-användare med synnedsetning!

MagniLink WifiCam är en läskameralösning som trådlöst ansluter till en iPad. Med mjukvaran MagniLink Viewer installerad kan du förstora och se både på nära håll och på avstånd! Mjukvara, läs- och avståndskamera samt iPad-ställ ingår men inte själva iPaden.

Vårt mål är att skapa lösningar som underlättar vardagen för dig med synnedsetning – hemma, på arbetet och i skolan.

Läs mer om våra produkter och tjänster på www.lvi.se.

Kalender

2023

8 nov

Synexpo

Stockholm

<https://insyn.se/evenemang/synexpo-stockholm-professionen?read=synexpo-stockholm-professionen>

29 nov – 3 dec

Getting in touch with literacy

St. Pete Beach, Florida

<https://www.gettingintouch-withliteracy.org/>

6-7 dec

Shaping New Technologies to Create a More Accessible World for People with Blindness and Visual Impairments

Webbinarium

<https://sighttechglobal.com/>

15-17 maj

Sight City International Fair

Frankfurt

<https://sightcity.net/en/sightcity-frankfurt-english-1>

2024

18-22 mars

39th CSUN Assistive Technology Conference

Anaheim USA

<https://www.csun.edu/cod/conference/sessions/>

Ett program som du själv kan komplettera finns på www.ffss.se/konferenser

Ett internationellt ögonhälsoprogram finns på <https://www.conferenceseries.com/eye-health.php>